



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

§. I. Quid, & quotuplex sit ignorantia?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

inveniendi salvis Ordinis constitutionibus, in quo puncto plurimum est attendendum ad ordinis statuta.

Verum rectè refellit Pirrhing quod observantia cit. C. *fin.* juxta ibi Præscriptum, nempe ut annuatim fiat inquisitio, non sit Juris divini.

Addit illud certum esse, quòd prædicta Decretalis reducendi fugitivos & justè ejectos non obliget Prælatos, dum revocatio foret aliis Religiosis scandalosa,

nec si eorum correctio sit desperata, consentit Sanch. *num.* 19.

Resp. ad 2. De Pœnis consule-
pum cit. Reiffenst. à *num.* 253. Wiest.
à *num.* 147. negantem jure communi
pœnas esse in fugitivos constitutas, nec
teste Reiffenst. Apostata de jure antiquo
incurrunt Excommunicationem ipso fa-
cto, at bene speciali omnium ser-
mè Religionum.

**
*

ARTICULUS VI.

An Ignorantia causet involuntarium, aut imminuat.

§. I.

Quid & quotuplex sit ignorantia?

374. **Q**U. I. Quid, & quotuplex sit ignorantia? Resp. ad 1. Ignorantia negativa est *carentia cognitionis, sive scientiæ debite.* Dixi *negativa*, quia errorem actualem, sive Judicium dictans licere, quod non licet, aut è contra, vocant aliqui ignorantiam positivam, quæ etiam solet dici ignorantia prævar dispositionis, Vasq. 1. 2. D. 117. C. 1. *num.* 1. Hic potissimum sermo erit de negativa.

Resp. ad 2. Esse multiplicem carentiam debiti scientiæ; primò alia est Juris, alia facti. Ignorantia Juris est nescire legem, seu obligationem, ut si quis ignoret contractum usurarium esse

illicitum, vel Christum obligasse ad universalia mortalia confitenda &c. Ignorantia facti est nescientia ejus, quod contingit sive per se, sive per alium: si quis nescit, quòd ab ipso est factum, dicitur habere ignorantiam in facto proprio, ut si quis accedat ad scæminam ignorans esse alienam; aut si scit esse alienam, ignorat tamen esse consanguineam, aut conjugatam; prior facti sui ignorantia est circa substantiam, posterior est ignorantia facti quoad circumstantiam consanguinitatis, aut conjugii. Ignorans id, quod ab aliis fit, dicitur habere ignorantiam in facto alieno.

375. Ignorantia tum Juris, quam facti

facti est vincibilis, aut invincibilis. Vincibilis est, quæ potest deponi sine maximo labore (nam ignorantia, aut error non cessat esse invincibilis, per hoc, quod absolute possit tolli, non tamen absque maxima difficultate, seu non nisi difficillime, quia ad tantum conatum suscipiendum DEUS non obligat, Gonzalez de recto usu o. pin. Dissert. 6. num. 8.) Invicibilis est, quæ ordinariis viribus naturæ id est, naturali virtute, industriâ morali, seu humano modo, consultatione, & discursu adjunctis ordinariis viribus gratiæ deponi non potest. Dixi ordinariis viribus gratiæ. quod communiter DD. non expriment, at bene cit. Gonz. Dissert. II. num. 34. quia quando agitur de possibilitate observandi mandata, ad horum observantiam non sunt attendenda sola vires nostræ, sed ut conjunctæ adjutorio divinæ gratiæ, aliâs mandata essent simpliciter observatu impossibilia, siquidem sola vires naturæ nequeunt illa implere saltem supernaturalia.

Ex hac divisione constat, quod circa eundem actum quis possit habere scientiam, & ignorantiam invicibilem; ut si scis, quod accessus ad affinem, aut consanguineam sit contra virtutem temperantiæ, at invincibiliter ignoras eundem accessum esse contra naturalem reverentiam debitam parentibus eorumque consanguineis, & affinibus, quæ violatio reverentiæ debitæ vocatur incestus.

376. Ignorantia invicibilis vocatur antecedens, justa probabilis, involuntaria, ac inculpabilis.

Dicitur Antecedens, quia antecedit omnem actum liberum, & tanquam
R. P. Karsh Diss.

causa se habet respectu actûs, qui ex ea fit, quatenus si ipsa abesset, actus non fieret, e. g. venator Sylvam obambulans credit in dumeto latere feram absque ullo dubio, an ibi sit homo; aut si occurrit dubitatio, diligenter inquirit veritatem, prudenter, si quod fuit dubium, deponit, jaculatur, ei occisio non imputatur, licet loco feræ mactaverit hominem. Hinc vocatur *justa, & probabilis*, quia jus tam Canonicum, quam Civile eam approbant, & ex illa operantem à culpa excusant, & idè est *inculpabilis*; *involuntaria* verò, quia à nullo actu directè, aut indirectè est volita.

E contra vincibilis dicitur consequens, quia consequitur ad actum voluntatis liberum, est enim directè, aut indirectè volita; idcirco dicitur vincibilis, quia vinci potuit, quæ propter est culpabilis, utpote contracta ex culpa: consequenter etiam est improbabilis, & injusta, quia Jus illam reprobat, atque ex illa operantem non excusat, sed accusat. V. g. dubitas, an currente septimanâ sit dies festus aliquis, aut Jejunii, nullam, aut levem adhibes diligentiam in exploranda veritate, vincibiliter ignoras festum, aut Jejunium, si quod occurrit.

377. Præter antecedentem, & consequentem datur concomitans, quæ laborat is, qui aliud facit, quam hic, & nunc putat se facere, est tamen ita dispositus actualiter, vel habitualiter, ut idem faceret, si non ignoraret; ut si occidas hostem Sclopo putans esse feram, estque ita comparatus ut etsi scires loco feræ latere hostem, adhuc occideres, hoc modo
Nn do

do diceris habitualiter dispositus; actualiter autem eris dispositus, si habes actuale proppositum illum occidendi.

Sic operans dicitur ignoranter operari, non verò ex ignorantia, sed cum ignorantia, non enim est causa actus, aliàs non hunc concomitaretur, sed antecederet.

Quare rectè dixit Pal. *p. 1. tract. 2. D. 1. p. 15. n. 2.* quòd nec accusat, nec excuset, actum; sic in Exemplo allato actio occisiva, ut est occisiva hominis non est voluntaria, sed ut est occisiva feræ; hanc enim solam cognoscit; ut enim sit voluntaria, ut occisiva hominis, debet jaculatio procedere ex cognitione, quòd hic & nunc hæc actio externa tendat in hominem, at non procedit sic, cum non cognoscat hanc actionem singularem esse occisivam hominis, sed feræ. Habet quidem in sua cognitione homicidium in universum, dum actu habet affectum occidendi hominem, at non habet in cognitione, quâ cognoscat hoc opus singulare esse hominis occisionem. Hinc prior cognitio proponens homicidium in abstracto, ac in genere non dirigit ad hanc actionem; siquidem voluntarium desummitur ex cognitione singulorum, id est, tum actionis, tum circumstantiarum, cum quibus fit actus prout diximus in definitione voluntarii; sed dirigit posterior proponens solam feram, à qua nulla malitia derivatur in actionem externam, puta jaculationem; Idcirco hanc ignorantia concomitans non accusat, sed etiam non excusat nempe à malitia concomitante, quæ quidem non reddit eundem actum malum, sed operantem, quando hic cum ignorantia actualiter

proponit, quòd occideret, et si sciret esse suum inimicum, aut si haberet voluntatem actualem occidendi, quidquid videt, sive sit fera, sive hostis, ita Sanch *lib. 1. Decal. c. 16. nu. 14.*

378. Ignorantia consequens, seu vincibilis dividitur in affectatam, & non affectatam: affectata est, dum quis datâ operâ, seu de industria intendit ignorare, quæ deberet scire e. g. mysteria fidei. Præcepta Dæcalogi, ut liberiùs seu sine remorsu conscientiæ possit peccare, id est, ne retrahatur ab actu executioni destinato, unde est in se, sive directè voluntaria: hæc æquiparatur scientiæ *C. quasitum de Pœnitentiis, & remissionib. Mascard. Conclus. 880. num. 31.* ex *Clem. 1. §. rigorem de Judic.* ubi affectans citationis ignorantiam habetur pro Citato.

Non affectata est, dum quis non eligit ignorare, ut fit in affectata, sed hic & nunc omittit adhibere diligentiam ad aliquid sciendum idque vel ex tædio, seu pigritia, aut ob occurrentes difficultates, & ideo hæc ignorantia non est in se, sed indirectè voluntaria, nempe in libera omissione comparandi scientiam debitam; dicta enim omisso diligentia debita est causa, cujus directa volitio est indirecta volitio ignorantia, consequenter etiam malitiæ operationis, quia sequitur ex ignorantia indirectè volita.

Non affectata dividitur in Crassam, seu supinam, & in non crassam, seu non supinam, ita Pal. *num. 4.* Sanch. *num. 7. & lib. 9. de Matr. D. 32. à num. 32.* ubi crassam vocat illam, quæ ex lata culpa procedit: culpa autem lata est omisso diligentia mediocris, seu communis, id est,

est, tantæ, quantam homines communiter in tali negotio adhibere solent. Si id fiat scienter, & de industria, seu animo, ut sequatur damnum, dicitur dolus apertus, sive culpa latissima, quando autem aliquid fit, aut omittitur scienter, seu cum prævisione damni secuturi, aut hujus periculi secluso præfato animo dicitur dolus præsumptus, seu culpa latior.

Et si uterque conspiret in hanc divisionem contra Soarez *tom. 5. in 3. p. de censuris D. 4. S. 10. num. 10.* negantem dari ignorantiam mortaliter culpabilem distinctam à Crassa, & supina, nisi sit hæc major, uti est affectata, dissident tamen in explicatione hujus divisionis: nam Sanch. per crassam, & supinam intelligit, quando nulla, aut ferè nulla adhibetur diligentia ad rem sciendam, per non crassam, & non supinam intelligit, quando adhibetur diligentia major, quam ferè nulla, insufficientis tamen pro qualitate negotii, idque probat eorum Autoritate DD., qui admittunt Sacramentum Penitentia validum & informe, quando ex ignorantia etiam mortali dummodò non sit crassa, peccatum taceretur, aut sufficientia examinis prætermittitur (hi sunt Sotus, Victoria, Henriq. non reprobati à Laym. *lib. 5. tract. 6. cap. 9. num. 1.* quos probabiliter sentire fatetur Gobat *tract. 7. num. 278.*) secùs si sit crassa, & supina, id est, ut definit Sotus apud Sanch. quando ferè nulla diligentia est adhibita.

Palao verò vocat crassam, seu su-

pinam, quando nulla, non crassam, seu non supinam, quando aliqua, etsi modica diligentia sit impensa, qui *num. 2.* notat dici crassam, quia ignorans more hominis crassi, & pinguis, defes, & piger quis est in depellenda ignorantia; supinam verò, quia more hominis supine jacentis in lecto de nulla re curantis non curat ignorantiam expellere.

Discrepantia igitur inter hos duos DD. est, quòd juxta Pal. ad crassam, & supinam requiratur negligentia summa, qualis sola est, dum nulla diligentia est adhibita, idque probat ex *L. regula 9. §. sed facti ff. de juris, & facti ignorantia*, ibi: *sed facti ignorantia ita demum cuique non nocet, si ei non summa negligentia objiciatur.* Si aliqua diligentia etsi modica ad eam vincendam adhibita est, negat appellandam esse crassam, & supinam, sed mortaliter, culpabilem, quæ tamen non sit crassa. Sanchez verò vocat mortalem ignorantiam non crassam, dum in materia gravi adhibetur major diligentia, quam ferè nulla, non tamen sufficientis pro rei gravitate. Hæc adduxisse placuit ad faciliorem intelligentiam de ignorantia vincibili loquentium DD.

Et quia oblivio, seu inadvertentia ad ea, quæ scivimus, est quædam ignorantia, sicut hæc, ita etiam illa est, vel invincibilis operantem ex illa excusans, vel vincibilis eundem accusans, Sanch.

num. 8. Pal. num. 4. Soarez

S. 8. num. 5.

* *

*